

REDACTIA:
și
ADMINISTRAȚIA:
Batthyányi utca Nr. 2

Articoli și corespondențe pentru publicare se trimit redacțiunii.

Concure, inserțiuni precum și taxele de abonament se trimit Administrațiunii tipografiei diecezane.

BISERICA ȘI ȘCOALA

FOAIE BISERICESCĂ-ȘCOLASTICĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECA.

PREȚUL
ABONAMENTULUI:
PENTRU
AUSTRO-UNGARIA:
Pe un an: 10 cor.
Pe 1/2 an: 5 cor.

PENTRU ROMÂNIA ȘI
STRĂINĂȚATE:
Pe un an 14 franci.
Pe 1/2 an 7 franci.

Telefon pentru oraș și
comitat Nr. 266.

Școala femeilor române.

»Prin educația femeilor trebuie făcută educația lumii«, e o sentință, care cuprinde în sine mult adevăr și care va trebui să fie de aici în năime ținta instrucțiunii noastre. Prea des auzim că educația și prima instrucție trebuie să o primească copilul în casa părintească, că de aici duce cu sine în viață cele mai trainice baze pentru o viață morală. Din o casă în care viața familială nu e așa cum ar trebui să fie, nici când nu vor eși copii ridicați sufletește. Caracterele nu se pot făuri decât la căminul familiar; ear cea mai mare meșteră la aceasta e femeia.

În un timp, când la noi să făcea prima școală pentru instruirea slujitorilor la altarul Domnului, nu puneă nimeni pond pe creșterea femeilor, ear vremea ce a urmat după primul început de carte românească, eră destul de vitregă pentru o școală a fetițelor și numai când școala s'a organizat, devenind o instituție care tindea să învețe afară de cunoașterea sloveniei și alte cunoștințe folositoare pentru viață, am început să ne cugetăm și noi la o școală de fetițe.

În dieceza noastră școala de fetițe s'a organizat tot sub aripile bisericeii. Pe deoparte se ținea cont de necesitățile vieții dela sate și în instituttele noastre pedagogice și-au câștigat calificatiunea învățătorească cele mai multe învățătoare de ale noastre, cari prin firea lor mai acomodată pentru instruirea fetițelor și prin instruirea lucrului de mână, a cărui sămânță au dus-o în tot locul cu ele, au făcut foarte mult bine; de altă parte se ținea cont și de educația fetițelor cari aveau să fie cândva »doamnele« române. Pentru aceste din urmă s'a făcut școala de fete a diecezei noastre. Cine ar și putea trage la îndoială importanța cea mare a culturai naționale a unui popor pentru dezvoltarea lui intelectuală. Educate în spiritul moral-bisericesc al școalelor noastre, fetițele cari eșiau din aceste școale au fost totodată și cei mai buni apărători și sprijinitori ai bisericeii noastre; cunoștințele de limbă și datini românești, cari numai în școalele noastre se poate câștiga, (și numai foarte rar în școli streine); au făcut ca

doamnele noastre să iubească și ajute poporul păstrând și nobilitând arta lui națională, îndreptând și făcând să pulzeze mai viu întreaga noastră viață culturală și socială.

Astăzi activitatea femeilor române asociate în *reuniuni* nu se restrânge numai la păstrarea și menținerea instituțiilor, lucrurilor și obiceiurilor moștenite ci pe cărări noi cearcă să ducă spre propășire neamul nostru: înființează și susține diferite societăți și școli de lucru de mână, din cari vom putea primi odată odăjdii preoțești lucrute trainic de mâni credincioase, școli de fiert, dau mâna de ajutor la susținerea școalelor sau înființează școli nouă pentru tinerile generații. Școala de fetițe din Arad a diecezei noastre prin ajutorul moral ce-l primim din partea reuniunii femeilor române din Arad va fi odată ceea ce a fost destinată să fie, va fi ce dorim astăzi cu toți o școală a tuturor femeilor române din acest ținut mai cu seamă că reuniunea femeilor române prin sârguința de albină a celor din fruntea ei a pornit o mișcare, pentru a adună fondul necesar la zidirea unui nou edificiu al școalei noastre.

Noi numai mulțumitori putem fi aceloră cari ajută instituțiile culturale ale bisericeii noastre și rugăm cărturarimea să stea în ajutor susnumitei reuniuni la tot ce va întreprinde pentru acest scop măreț.

Programa

examenelor dela institutul ped.-teol. gr. or. rom. din Arad.

I. Cursul al IV-lea pedagogic.

Mercuri în 6/19 Maiu să sistează prelegerile în cursul al IV-lea pedagogic.

Mercuri în 13/26 Maiu orele 8—12 examen din religiune, pedagogie, constituție, aritmetică, igienă, orele 3—6 d. a. cant, tipic, muzică.

Joi în 14/27 Maiu orele 8—12 limba română, maghiară, germană, fizică, economie;

orele 3 d. a. examene private în cursul IV ped. și de gimnastică în curs IV ped.

II. Examenul scripturistic de calificatiune învățătorească.

Luni 25 Maiu (7 Iunie) orele 8—12 pedagogie; orele 3—7 d. a. limba română.

Mercuri 27 Maiu (9 Iunie) 8—12 l. maghiară; orele 3—7 d. a. limba germană.

Joi 28 Maiu (10 Iunie) 8—12 geometrie;
3—7 d. a. desemn.

Vineri 29 Maiu (11 Iunie) orele 8—9 a. m. calligrafie;
3 d. a. conferință.

III. Examenale de curs.

Sâmbătă 23 Maiu (5 Iunie) se sistează prelegerile.

Luni 25 Maiu (7 Iunie) dela 8—12 a. m. cant, tipic, muzică în curs I. II. ped. și I. teologic.

Mercuri 27 Maiu (9 Iunie) 8—12 a. m. cant, tipic, muzică în curs III. ped. și II. teologic.

Joi 28 Maiu (10 Iunie) 8—12 cant și tipic în curs III. teologic;

orele 4—6 d. a. gimnastică în curs I—III. ped.

Vineri 29 Maiu (11 Iunie) conferință.

Sâmbătă 30 Maiu (12 Iunie) 8—12 a. m. curs I. teol. studiu biblic, teologia fundamentală, economie; orele 3—6 d. a. curs I. ped. religiune, pedagogie, istorie, geografie, aritmetică.

Luni 1/14 Iunie 8—12 a. m. curs II teol. istoria bis., dogmatică, omiletică, română;

orele 3—6 d. a. c. II. ped. religiune, pedagogie, aritmetică, geometrie, istorie naturală, istorie.

Martți 2/15 Iunie 8—12 a. m. curs III teol. pastorală, exegeză, catihetică, constituție;

orele 3—6 p. m. curs III. ped. religiune, pedagogie, istorie, geografie, aritmetică, geometrie.

Mercuri 3/16 Iunie 8—12 a. m. curs I. ped. română, maghiară, germană, istorie naturală, economie; orele 3—6 p. m. curs I teol. istoria bis., română, pedagogie.

Joi 4/17 Iunie 8—12 curs II. ped. română, maghiară, germană, geografie, economie;

orele 3—6 p. m. curs II teol. morală, exegeză, pedagogie, economie.

Vineri 5/18 Iunie curs III. ped. 8—12 română, maghiară, germană, istorie naturală, fizică, economie; 3—6 d. a. curs III teol. drept canonic, liturgică, economie, igienă.

Sâmbătă 6/19 Iunie conferință profesorală.

Duminică 7/20 Iunie Te-Deum și distribuirea testimoniilor.

IV. Examenale de calificare învățătorescă.

Luni, Martți, Mercuri, Joi 8/21—11/24 Iunie examenale orale de calificare învățătorescă.

V. Școala de aplicație.

Vineri 12/25 Iunie examen în școala de aplicație.

VI. Examenale private.

Sâmbătă 13/26 Iunie 8—12 a. m. examenale private cu pedagogii.

Luni 15/28 Iunie 8 a. m. examenale private cu teologii.

Mercuri 17/30 Iunie conferință finală.

Librăria diecezană.

Dacă frunzărăm revistele noastre bisericești, apărute în decursul anului curent, cu multă mângâiere sufletească suntem datorii a recunoaște, că nici într'una nu s'a scris și nu s'a înzistat pentru îmbrățișarea foloaselor reale atât ce privește cultul bisericesc, cât și disciplina bisericească, ca și în aceste luni. Deși cam

lârzii, dar totuși produce o vie plăcere simțul de asociere, educația spiritului de întreprindere ce ni-se desface din reviste. Alte neamuri adecă, deja de mult își au determinate locurile, de unde are a se câștiga și cel mai mărunț obiect bisericesc, prin ce biserica își toarnă filerașii-săi într'o cassă, la o întreprindere comercială, care asociere în ultima ei definiție tot bisericească este.

La acest rezultat țintește un articol din „Biserica și Școala” scris în nr. 6 sub titlul „Ornate bisericești” ori „Educația spiritului de întreprindere” din nr. 8 a. c., ori articolul „Lipsa de icoane în bisericile noastre” publicat în nr. 9 din anul curent.

Biserica noastră din dieceza Aradului și din celelalte până acuma, ori de tot, ori numai în parte, a fost espusă la disqualificabilul obicei să umple șerparul ovreesă ori de alt soi al agenților streini cu creșării sfinți strănși cu tasele bisericilor noastre. La miile de biserici, aparținătoare legii noastre ortodoxe adecă, se cumpăr și sunt de lipsă multe recvizite bisericești; agenții străini cari cu rojul năpădesc satele noastre, mai ales după strângerea rodurilor câmpului, când știu că-i mai plin chimirul românesc, nu așteaptă cu marfa lor slabă și cu croiul lor pocit, să comande vre-o biserică, ci iau razna comunele și întră la preot, epitrop și toți credincioșii, unde cu gară largă îndemnă la târg pe toți oamenii.

Poporul nostru știm cum sărută bănuțul când îl dă bisericeii, și-l sărută pentru ertarea păcatelor lui, deci se poate deduce cu multă ușurință cât de repede își desleagă poporul nostru colțul cărpilor când vede îmbiându-se vr'un obiect bisericesc. Și acest moment psihologic, foarte marcant pentru trăinicia poporului nostru, l'am văzut și eu odată într'upat. Un agent străin adecă descinsese într'un sat, unde într'o singură zi a vândut cinci rânduri de ornate, trei epitrahile singurate, două cruci și 3 icoane. Iată o pildă, din care reese dragostea poporului pentru biserică și felul său de-a emula în decorarea sfintei biserici. Și e foarte caracteristic, că celce dăruiește bisericeii un ornat, a-leargă mai cu dor la sfânta slujbă, să vadă tămăind pe preotul îmbrăcat în odăjdiile cumpărate din sudoarea proprie.

Am relevat acest caz, penitrucă deși din punct de vedere general se prezintă cași un moft copilăresc, el formează un promotor actual, firese și strămoșesc. Pentru a sublinia și mai mult acest fapt aci relevat, țin să amintesc împrejurarea că sunt sate, unde la anumite praznice se servește în odăjdiile dăruite de badea cutare, căci el așa dorește și așa este mângăial.

Le-am zis acestea, pentru a motiva neglijența noastră de până aci, când cumpăram recvizite dela streini cu prețuri indoite, și când agenții din toată țara, sireți cum sunt *exploatau* cu imens folos, *lipsa spiritului nostru de asociere*; am invocat faptele mai sus înșirate apoi pentru a invederă, cât a fost de mult reclamată *Librăria diecezană* înflințată nu demult și asortată, cu toate necesarele bisericești în zilele acestea.

Biserica, cultul nostru până aci a fost împetrită cu recvizite, odăjdi cu stofă de-o coloritură indignătoare prin ce s'a importat la noi lucruri străine, încât din partea fraților ortodoxi din ținuturile adevărat orientale suntem invinuiți, că ne batem joc de ritual bisericeii dreptmăritoare. Aceasta invinuire ni-s'ar părea preă grea, dar cetind și consultând acest ram, cu oameni cunosători de rit oriental ni-se pecetluiește lipsa de control ce dănuiește la noi în biserică pentru înzestrarea bisericilor.

Biserica noastră, preoțimea ei, cu osane trebuie să primească acum scăparea sioanelor din ghiarele hrăpăreților agenți, cari alterau dăunos ritul și cultul nostru. Mântuirea ritului și a denarilor nostri, o va îndeplini *librăria noastră diecezană*, a cărei deschidere în imagine a trebuit să o serbăm prin descărcarea alor 101 bubuituri, iar în fapt prin un festival mare, cu caracter religios, ca acela să formeze elegia bisericeii noastre, exploatată de atâta vreme. Mare trebuie să fie bucuria noastră, când putem înregistra nașterea instituțiunii, pe-al cărei steag este scris: scoaterea bisericeii din valva speculanților. De-acum înainte începând dela o linguriță pentru altar până la odăjdii aurite cu preț de una mie coroane, toate le vom putea avea din mână românească cusute și vândute.

Librăria noastră precum știm în zilele trecute, a publicat acel concis apel — deocamdată către preoțimea noastră, în care înșiră, că în marele depozit de ornate și recvizite se găsesc ornate în toate condițiunile, recvizite de multe calități, icoane pictate pe pânză, lemn și tinichea și toate cărțile necesare în biserică noastră. Și când ni-se aduce această îmbucurătoare știre la cunoștință, cu toții trebuie să ne pătrundem de curentul asocierii, a vârsării gologanilor nostri în saltar românesc, în cassetă bisericeii, căci precum știm Librăria diecezană este susținută de Tipografia diecezană, care stabiliment e averea proprie a diecezei, ce are menirea a ajuta, sprijini bisericile sărace dela sate. Și când librăria are un scop atât de mare, va fi a se taxa de-o micime sufletească compătimitoare, orice neobservare și nesprrijinire a ei.

Tradiția romană ne spune că în Roma a erupt odată un cutrumur de pământ, în urma căruia s'a produs o prăpastie spăimântătoare. Locuitorii Romei s'au silit în fel și chip să astupe gura prăpastiei, dar nimic nu și-au putut ajunge scopul. În năcazul lor s'au îndreptat către oracol, să le spună ce să facă. Oracolul a zis că prăpastia numai așa o vor închide, dacă li vor aduce de jertfă cea mai scumpă comoară ce-o au. Prăpastia noastră de pân'aci, nici noi nu o vom putea face uitată altcum, decât așa dacă bunul Dumnezeu și geniul națiunii ne va lumina să ștergem greșala noastră de mai nainte de a ne risipi chiverniseala pe la străini și să aducem pentru librărie dragostea și sprijinul nostru faptic, care cu vremea, va formă cea mai ideală comoară: ajutorarea bisericilor sărace.

Fac deci apel la toți frații preoți și alți sprijinitori ai instituțiunilor noastre bisericești, ca să promoveze interesul pentru cumpărarea recvizitelor bisericești în cercul lor de activitate numai dela — Librăria diecezană. Și pentru-ca sionurile noastre să fie cuvenit înfrumșetate, ar fi în datorință preoților în rândul întâiu și al protopopilor în locul al doilea, ca să caute lucrurile, recvizitele vechi, necorâspunzătoare (briceag în loc de copie, stelute cu ață legate, icoane diforme etc.) ale înlocui cu altele cerute dela Librăria noastră din Arad. Timpul mărturisirilor, este acel timp potrivit pentru indemnarea credincioșilor la înfrumșetarea bisericeii, care lucru se poate ajunge ușor din an în an.

Când a ars orașul Pompei, tot poporul aproape s'a depărtat din oraș, sub cenușă și sub ruine însă, în poarta orașului, au găsit pietrificat și tăciunat pe ostașul rânduit în post pentru păzirea cetății. Precum acel credincios ostaș, nu s'a depărtat, nu și-a lăsat locul său deși se vede amenințat cu perire, întocmai astfel și nouă preoților ni-se impune imperios, ca și unor ostași ai lui Hristos, să fim credincioși cetății

bisericilor sărace — librăriei diecezane, dela zidurile căreia nimica să nu se depărteze.

Poporul polon, a căru a școală, poporul cu limbă germână îl amenință, numai așa poate zădărnici respective contrabalanza germanizarea, că și cel din urmă cerșitor solvește suma de 2 cor. cași impozit național, prin ce se conservă cu demnitate un neam întreg. Precum vedem că alte neamuri cât de conștiu sunt pătrunse de simțul de jertfă, datorință și frățietate, întocmai astfel se cuvine cași în noi să se treziască gândul mântuirii prin noi înșine.

Poporul nostru precum știm nu este cărturar să prindă veste despre înființarea librăriei și de acest apel colegial încă nu vor ști mulți din frații preoți, căci mulți nu au văzut „Bis. și Școala“ (cu regret fie pomenit faptul) decând li-s'a trimis număr de probă, fac deci propunerea ca librăria să caute modalitatea, ca furnizori cinstiți să se coboare la sate, unde în Damineci ori alte zile să arate poporului recvizite, din cari sigur ar trece multe. Un vânzător de odăjdii cu recomandare dela librărie, spre a se justifică că nu-i dela altă firmă, ar vinde într'o săptămână mai mult cași librăria într'un jumătate de an. Și de acest procedeu pentru înzestrarea bisericilor este lipsă, căci între munți și văi, oamenii se uită de odăjdii. La caz dacă acesta s'ar părea neacomodat, se pot ținea la ofi. protopopești recvizite și câte un exemplar de icoane spre a le cunoaște, ori a se transpune conferințelor preoțești spre desfacere.

Ș'acum după toate aceste să zic cu fericitul Augustin: „Deie Domnul ca să grăesc cele ce să cuvin mie ale *grăi* și ție ale ascultă“, și cu evang. Ioan (Apocalips III 20.): Iată stau la ușe și bat; de va auzi cineva glasul meu și va deschide ușa, voiui intra la el.

Să fie cultivat cu spor acest ram de industrie națională, spre întărirea caracterului ortodox și folosul neamului!

F. Oșorheiu, la 1 Maiu 1909.

Petru Popa,
paroh.

Protocol

despre ședințele Sinodului eparhial din dieceza gr.-or. română a Aradului, ținute în sesiunea ordinară a anului 1909.

Ședința V.

S'a ținut în 8/21 Aprilie 1909, la orele 10 a. m.

Președinte: P. S. Sa părintele Episcop diecezan Ioan I. Papp; notar: Dr. Isaia Ardelean.

Nr. 38. Se cetește protocolul ședinței a IV-a și se verifică.

Nr. 39. Prezidiul prezintă rugarea parohiei Vașcău-Barești pentru un ajutor diecezan la repararea bisericeii:

se transpune la comisiunea pețiționară.

Nr. 40. Prezidiul prezintă arătarea Consistorului din Caransebeș despre un amestec străin în competența sinodului eparhial:

se transpune la comisiunea specială.

Nr. 41. Prezidiul prezintă raportul Consistorului din Arad în chestiunea diurnelor membrilor scaunali:

se transpune la comisiunea organizatoare.

Nr. 42. Prezidiul prezintă rugarea deputatului dr. Aurel Cioban pentru concediu pe durata întregă a sesiunii:

Concediul cerut se acordă.

Nr. 43. Prezidiul prezintă credenționalul deputatului dr. George Roxin și rugarea acestuia pentru concediu pe durata întregă a sesiunii:

se transpune la comisiunea verificatoare.

Nr. 44. Prezidiul prezintă rugările mai multor comune bisericesti pentru descrierea unor pretensiuni diecezane:

se transpune la comisiunea petiționară.

Nr. 45. Prezidiul prezintă rugarea comunei bisericesti din Conop pentru încuviințarea unei colecte în scopul edificării unei biserici:

se transpune la comisiunea petiționară.

Nr. 46. Prezidiul prezintă rugarea comunei bisericesti din Șerghiș, pentru încuviințarea unei colecte în dieceză în scopul edificării biserice de acolo:

se transpune la comisiunea petiționară.

Nr. 47. Prezidiul prezintă rugarea lui George Budescu din Ohabalungă pentru ajutor:

se transpune la comisiunea petiționară.

Nr. 48. Prezidiul prezintă rugarea lui Iosif Stanca și consoții din Roșia contra preotului Petru Vesa de acolo:

se transpune la comisiunea petiționară.

Nr. 49. Urmează la ordinea zilei referada comisiunii verificatoare prin raportorul Dr. George Popa.

La propunerea comisiunii referitor la alegerea deputaților mireni în cercul Șiria:

„Sinodul verifică pe deputații aleși Ioan Russu-Șirianu și Iuliu Groșorean.

Tot odată se îndatorează consistorul, ca în virtutea §-lui 24 din Regulamentul pentru alegerile deputaților sinodali, să introducă cercetare disciplinară în contra acelor organe parohiale din acest cerc, cari fie din neștiință, fie din rea-voință au dat ansă la dificultatea legală a protoalelor electorale din Agraș, Drauț, F.-Varșand, Dud și Curtacheriu. Să se cerceteze și erueze mai departe și adevărata cauză, pentru care în Pâncota nu s'a ținut alegere.

Nr. 50. Privitor la alegerea deputaților mireni din cercul Lipova, atacată prin protest, la propunerea comisiunii:

Sinodul, după ce protestul a intrat peste termenul legal prescripș prin §-ul 57 din Regulamentul afacerilor interne, nu ia acel protest în considerare, — considerând apoi, că rezultatul alegerii proclamat în colegiul de scrătiniu s'a aflat în conglătuire cu voința alegătorilor învederată din acelea protoale ale singu-

raticelor sinoade, cari sunt neexceptabile, — verifică pe deputații aleși Dr. Constantin Mișici și Dr. Aurel Cioban.

Nr. 51. Privitor la alegerea din cercul mirenesc al Peșteșului, atacată prin protest, la propunerea comisiunii sinodul decide:

După ce protestul înaintat pe cale contrară §-lui 57 din Regulamentul afacerilor interne nu numai a sosit, dar este chiar și datat peste termenul legal, nu se ia în considerare.

Deoarece însă din raportul comisarului consistorial se constată, că protoalele electorale ale sinoadelor parohiale au dispărut îndată după terminarea actului scrătinerii, în senzul §-lui 24 din Regulamentul pentru alegerile sinodale se dispune cercetare prealabilă și spre efectuarea acesteia se esmite ca comisar sinodal deputatul dr. Aurel Lazar, căruia i-se predau credenționalele aleșilor deputați, protocolul actului de scrătiniu și raportul comisarului consistorial cu îndatorirea, ca pe sesiunea anului viitor să raporteze.

Până la efectuarea și prezentarea rezultatului cercetării, verificarea deputaților aleși dr. Demetriu Mangra și Iosif Tărău, se ține în suspens.

Nr. 52. Referitor la alegerea deputatului din cler în cercul Peșteș, atacată prin protest, la propunerea comisiunii:

Sinodul, fiind întârziat protestul, nu îl ia în considerare, iar actele alegerii fiind în ordine verifică pe deputatul Alexandru Muntean.

Prin aceasta exhauriindu-se ordinea de zi și anunțându-se ședința proximă pe ziua de 9/22 Aprilie 1909 la oarele 9 a. m., când va urma la ordinea zilei continuarea referadei comisiunii epitropești și a celorlalte comisiuni, ședința se ridică la oarele 12¹/₄.

Acest protocol s'a ctit și verificat în ședința a VI-a ținută în 9/22 Aprilie 1909.

Ioan I. Papp m. p.,
Episcop-președinte.

Dr. Isaia Ardelean m. p.,
notar.

Ședința VI.

S'a ținut în 9/22 Aprilie 1909, la oarele 9 a. m.

Președinte: P. S. Sa Părintele Episcop diecezan Ioan I. Papp; notar: dr. Dimitrie Mangra.

Nr. 53. Se cetește protocolul ședinței a V-a și:
se verifică.

Nr. 54. Urmează la ordinea zilei continuarea referadei comisiunei epitropești prin raportorul Andreiu Horvat.

Se cetește raportul general al Consistorului din Oradea-Mare ca senat epitropesc despre activitatea sa în anul 1908 și la propunerea comisiunii acest raport:

În general și în special se ia la cunoștință afară de punctele, asupra cărora s'au luat concluze speciale, precum urmează.

Nr. 55. Referitor la *incassarea și administrarea contribuțiilor eparhiale* curente și restante, la propunerea comisiei:

Consistorul din Arad și Oradea-Mare este îndrumat a procedea cu toată rigoarea la incassarea acestor contribuții, având față de organele indolente și neglijente, fie acelea parohiale sau protoprezviterale, a procedea pe cale disciplinară.

Nr. 56. Referitor la executarea concluziunii sinodale Nr. 27/1908 pentru *refundarea capitalului investit la edificarea internatului diecezan din Beiuș*, la propunerea comisiei:

Consistorul din Arad este îndrumat a compune despre sumele pentru acest internat un conspect amănunțit, numind parohiile și sumele administrate an de an, și a-l transpune Consistorului din Oradea-Mare de cu vreme, ca pe baza aceluia să se poată provoca singuraticile parohii la susținerea restanțelor constatate în preliminarele anului viitor, ca astfel să se poată încasa și administra acelea cassei consistoriale din Arad.

Nr. 57. Raportul Consistorului din Oradea-Mare, cu care subșterne *conspectul tuturor depozitelor* administrate la acel Consistor, la propunerea comisiei:

se ia la cunoștință.

Nr. 58. *Socoata documentată a Consistorului din Oradea-mare* despre venitele și cheltuielile anului 1908, revăzută și provăzută cu clauzula recerută din partea Consistorului, la propunerea comisiei:

se aprobă și se dă Consistorului din Oradea-Mare absolutor pe anul 1908.

Nr. 59. Socoțile fundațiilor administrate de Consistorul din Oradea-Mare în anul 1908 se prezintă astfel:

I. Fundațiunea George Lazar și soția.

Starea la finea anului 1907	cor.	3932-67
Venitele și intratele anului 1908	"	285-19
La olaltă	cor.	4217-86
Spesele și ieșitele anului 1908	"	3-20
Starea la finea anului 1908	cor.	4214-66

II. Fundațiunea Teodor Oancea.

Starea la finea anului 1907	cor.	3039-67
Intratele și venitele anului 1908	"	102-78
La olaltă	cor.	3542-45
Eșitele și speșele anului 1908	"	6-67
Starea cu finea anului 1908	cor.	3135-78

III. Fundațiunea dr. George Popa.

Starea la finea anului 1907	cor.	2103-97
Venitele și intratele anului 1908	"	154-03
La olaltă	cor.	2258—
Eșitele și speșele anului 1908	"	3-62
Starea la finea anului 1908	cor.	3354-34

Nr. 60. *Socoata fundațiilor Zaharie Mihoc și soția* de pe anul 1908, după ce starea reală, precum a constatat și comisiunea sinodala de controlă, nu corăspunde cu starea, ce rezultă din socoțile anilor anteriori, la propunerea comisiei:

se dificultează și se redă consistorului din Oradea-Mare cu îndrumarea, ca eruând starea faptică să subștearnă această socoată din nou sesiunii sinodale proxime.

Nr. 61. Raportul consistorului din Oradea-Mare despre *fondul episcopiei înființându-se în Oradea-mare*, prin care se învederează, că starea acelui fond e următoarea:

Starea la finea anului 1907	cor.	1389-35
Intratele și venitele anului 1908	"	1576-29
La olaltă	cor.	2965-64
Eșitele și speșele anului 1908	"	6-86
Starea la finea anului 1908	cor.	2958-78

se aprobă.

Nr. 62. Raportul Consistorului din Oradea-Mare, referitor la *socoata internatului din Beiuș pe anul școlar 1907/8*, la propunerea comisiei:

se ia la cunoștință, socoata se aprobă și consistorului din Oradea-Mare cu privire la această socoată i-se dă absolutor pe anul școlar 1907/8.

Nr. 63. Peste *raportul comisiei sinodale de controlă* despre cele constatate cu ocaziunea controlării consistorului din Oradea-mare în anul 1908, precum și peste reflexiunile Consistorului din Oradea-mare referitoare la acel raport al comisiei de controlă, la propunerea comisiei:

se trece la ordinea zilei.

Fiind timpul înaintat și anunțându-se ședința proximă pe azi la oarele 4 d. m., când va urma la ordinea zilei continuarea referadei comisiei verificătoare și apoi a altor comisii, ședința se ridică la orele 12¹/₂ d. a.

Acest protocol s'a cetit și verificat în ședința a VII-a, ținută în 9/22 Aprilie d. a. la oarele 4.

Ioan I. Papp m. p., Dr. Demetriu Mangra m. p.,
Episcop-președinte. notar.

Ședința VII.

S'a ținut în 9/22 Aprilie 1909 la orele 4 d. a. Președinte: P. S. Sa părintele Episcop diecezan Ioan I. Papp. Notar: Adrian P. Deseanu.

Nr. 64. Se ceteste protocolul ședinței a VI-a și:
se verifică.

Nr. 65. Urmează la ordinea zilei *continuarea referadei comisiei verificătoare prin raportorul dr. George Popa.*

Relativ la *actul alegerii de deputat din cler pentru cercul electoral al Lipovii*, la propunerea comisiunii:

Sinodul, înainte de ce s'ar pronunță asupra actului de alegere, atacat prin protest, îndatorează Consistorul să procure actele referitoare la procesul disciplinar al deputatului ales Voicu Hamsea și să le alăture la actele electorale, ca astfel sinodul să poată fi în deplină cunoștință de cauză. Până atunci afacerea de verificare se ține în suspens.

Nr. 66. Relativ la *alegerea deputatului din cler în cercul electoral al Șiriei*, la propunerea comisiunii:

Se ordonează cercetare asupra acelei jalbe din protest, că la alegere nu s'ar fi observat normele stabilite în §§-ii 11-24 din Regulamentul pentru alegerile deputaților sinodali; în acest scop se esmite comisar sinodal în persoana deputatului Procopiu Givulescu, iară până la intrarea raportului asupra cercetării efectuate, verificarea deputatului Vasile Popoviciu se ține în suspens.

Nr. 67. Relativ la *alegerea deputatului mirean dr. George Roxin* din cercul Tinca, precum și la cererea de concediu a numitului deputat, la propunerea comisiunii Sinodul decide:

Alegerea deputatului mirean dr. George Roxin în cercul Tinca se verifică. Cererea numitului deputat pentru a i-se acorda concediu pe durata întreagă a sesiunii actuale în conziderarea împrejurării, că aceasta cerere a intrat târziu și nu conform §-ului 59 al Regulamentului afacerilor interne ale sinodului eparhial, nu se ia în conziderare, ci cercul electoral Tinca pentru un deputat sinodal mirean se declară vacant și se ordonează alegere nouă.

Nr. 68. Prezidiul anunțând, că pentru dezbateră referatelor concrezute comisiunii speciale cu observarea dispozițiilor §-lui 27 din Regulamentul afacerilor interne ale sinodului eparhial s'a cerut ședință conferențială:

suspinde publicitatea ședinței și discuțiunea mai departe urmează în ședința conferențială.

Nr. 69. Redeschizându-se ședința publică:

Prezidiul enunță, că Sinodul a adus cu vot unanim următoarele concluze și anume concluzele de sub Nr. 70, 71, 72 și 73.

Nr. 70. Consistorul din Caransebeș comunicând prin hârtia sa dela 4 Aprilie v. a. c. Nr. 2273/909 Consistorului nostru din Arad, că dl Ministru de culte și instrucțiune publică prin dispozițiunea sa de sub Nr. 43907 a ordonat cercetare în afacerea alegerilor de deputați sinodali din cercurile Mehadia, Sasca-Montană și Zgribești din dieceza Caransebeșului și în acest scop a și trimis un oficiant subaltern al său, care cere dela prezidentul Consistorului din Caransebeș să-i pună la dispozițiune actele electorale încă înainte de cenzurarea acelor prin Sinodul eparhial, ca unicul for competent la aceasta:

Sinodul eparhiei Aradului, care formează parte constitutivă a metropoliei ort. rom. din patrie, află în

dispozițiunea D-lui Ministru de culte și instrucțiune publică călcarea dreptului autonom al bisericei noastre, garantat prin Statutul-Organic, lege sancționată prin Majestatea Sa, de aceea ca păzitor al legii și autonomiei bisericești, în virtutea dreptului său bazat pe p. 1; al §-lui 96 din Statutul-Organic, protestează contra acestei ingerințe lipsite de temeiul legal în drepturile autonome ale bisericei și aducând aceasta la cunoștința D-lui Ministru de culte și instrucțiune publică invită atât Sinoadele din eparhiile surori ale Sibiului și Caransebeșului, cât și Preasfântul Sinod episcopesc și Măritul Congres național-bisericesc, ca asemenea să facă pașii necesari pentru apărarea autonomiei noastre bisericești, însărcinându-se cu executarea grabnică a acestui concluz biuroul sinodal.

Nr. 71. Afacerea institutului preparandial din Arad:

Se releagă Consistorului din Arad, ca să între în pertractări cu Consistorul din Caransebeș, eventual și cu cel din Sibiu, pentru a află modalitățile îmbinării celor două institute preparandiale din Arad și Caransebeș, eventual cu cel din Sibiu, într'un singur institut preparandial.

Nr. 72. Luându-se la desbatere situațiunea învățământului confesional creată prin articolul de lege XXVII din 1907:

Sinodul se declară pentru susținerea școalelor confesionale elementare gr. or. române și cu acest vot înaintează afacerea spre decideră competentă Măritului Congres național-bisericesc.

Nr. 73. Se cetește raportul Consistorului din Arad, prin care arată, că Excelența Sa d-l Ministru de culte și instrucțiune publică a adresat P. S. Sale Domnului Episcop diecezan Ioan I. Papp rescriptul cu Nr. 147441/1908 de datul 8 Februarie a. c., în care rescript Excelența Sa susține, că Consistorul în general este numai corporațiune consultativă, ale cărui conzulte Episcopul nu este dator a le urmă și astfel Consistorul față de Guvern nu poate figura ca autoritate și în conzecință nici nu are nici o răspundere față de Guvern.

În meritul acestui rescript ministerial la propunerea comisiunii:

Sinodul dechiară, că enunțiațiunile Excelenței Sale D-lui Ministru reg. ung. de culte și instrucțiune publică, cuprinse în rescriptul său Nr. 147441/1908 și adresat P. S. Sale Domnului Episcop diecezan Ioan I. Papp, în care susține, că Consistorul în genere este numai corporațiune consultativă, ale cărui conzulte P. S. Sa Domnul Episcop nu este obligat a le primi și că astfel Consistorul nici în fața Guvernului nu poate fungă ca autoritate, sunt în flagrantă contrazicere cu dispozițiile Statutului-Organic al Metropoliei greco-orientale române din Ungaria și Transilvania, creat pe baza articolului de lege IX din 1868, §-ul 3, provăzut cu clauzula legală de aprobare, carele deci are putere de lege și că prin urmăre acelea enunțiațiuni ținesc a scoate din valoare o instituțiune constituțională a bisericei noastre, făcând iluzorie funcționarea organizmului bisericesc. Sinodul deci protestează contra acestei ingerințe ilegale a Excelenței Sale Domnului Ministru de culte și instrucțiune publică și a atacului îndreptat contra constituției și autonomiei noastre bisericești, iar

pe P. S. Sa Domnul Episcop diecezan îl invită să respicteze și mai departe toate dispozițiunile Statutului-Organic referitoare la cercul de competență a Consistoriului eparhial, iar în viitor să respingă toate atacurile contra constituției noastre bisericești. Totodată cu convocare la dispozițiile Statutului-Organic §§-ii 154 p. 1. și 174 p. 6. Sinodul reaceară Măritul Congres național-bisericesc și Sfântul Sinod episcopesc, ca în cadrul competenței lor legale asemenea să îngrijască pentru apărarea și susținerea autonomiei noastre bisericești.

Cu executarea acestui conclud se însărcinează biuroul sinodal.

Fiind timpul înaintat și anuțându-se ședința proximă pe mâne în 10/23 Aprilie 1909 la orele 9 a. m., când va urmă la ordinea zilei referada comisiunii școlare, apoi a celorlalte comisiuni, ședința se ridică la orele 7½ seara.

Acest protocol s'a cetit și verificat în ședința a VIII-a din 10/23 Aprilie 1909.

Ioan I. Papp m. p., *Adrian P. Deseanu* m. p.,
episcop-președinte. notar.

Aviz!

Librăria diecezană din Arad, str. Deák Ferenc Nr. 33 este aprovisionată cu Globul pământului și mașine de comput, conform ordinului ministerial mai nou, deasemenea cu harte și recvizitele prescrite în legea din anul 1907.

Propise (corecte) de examen, dictando și caligrafie, suta à 1.20 cor. plus 30 fl. porto postal.

CRONICA.

Parastas pentru A. Mocsonyi. Împlinindu-se șase săptămâni dela moartea mult regretatului *Alexandru Mocsonyi*, unul dintre binefăcătorii bisericești noastre catedrale s'a oficiat Dumineca trecută un parastas solemn celebrând P. S. Sa Episcopul nostru Ioan I. Papp și toți preoții din Arad.

Hirotonire. La liturgia din 7.20 s'a hirotonit Sever Secula intru preot pentru parohia Odvoș și Dim. Lupea intru diacon e ales în Jena (Lugoș) Caransebeș.

Incendiul dela Sfântul Sinod, Palatul din București al Sfântului Sinod a ars în una din zilele trecute. S'a făcut constatarea, că focul a provenit din pricina defectuosității coșurilor, cari în loc să meargă drept în sus, până deasupra acoperișului, erau trecute sub grinzile, cari despart etajul de jos de cel de sus. Din această pricină grinzile au ars în urma căldurii prea mari, întâiu pe infundate, până la urmă focul a isbucnit cu putere mare deodată. Focul a făcut mari stricăciuni pentru că din arhiva păstrată în palatul Sfântului Sinod nu a putut fi scăpat aproape nimica. Au ars și hărțile, cari aveau să fie supuse deliberării Sfântului Sinod în sesiunea de primăvară, care se deschide Vineri. Episcopii și instituțiunile bisericești au fost avisate să trimită a doua oră hărțile lor către Sfântul Sinod, iar I. P. S. Sa Metropolitul-Primat a convocat pe Prea sfințiți Episcopi și Arhieri de urgență la București,

pentru ca împreună să caute a reconstitui barem o parte din actele distruse de incendiu.

Sesiunea Sf. Sinod al României. Vineri s'a deschis în București sesiunea de primăvară a Sinodului din România. După oficierea te-deumului obișnuit, membrii Sinodului s'au întrunit sub președinția I. P. S. S. Mitropolitului primat, iar d. ministru al cultelor a dat cetire decretului de convocare. După aceea a urmat o constătuire între membrii Sinodului și d. Haret cu privire la alegerile ce urmează să se facă pentru constituirea consistoriului superior bisericesc. Aceste alegeri se vor face în luna Iunie.

Premii pentru instruirea analfabeților. Comitetul central al Asociațiunii în ședința sa ținută la 16 Octomvrie 1908 (Deciz. Nr. : 52 p. d) a decis să împartă *cinci premii de câte 50 cor.* acelor învățători și preoți, cari vor dovedi prin directorii și comitetele cercuale ale despărțămintelor Asociațiunii, că au instruit în cetit și scris mai mulți analfabeți în cursul iernii trecute. Invităm pe toți aceia, cari doresc să fie împărțâșiți de aceste premii să înainteze comitetului central petițiile cu dovezile necesare până la 1 Iunie st. n. a. c. Petițiile, cari nu vor fi recomandate de directorii despărțămintelor și de comitetele cercuale, nu vor fi luate în considerare. *Sibiu, 10 Mai 1909 Șulutu* prezident.

Dar pentru biserică. Bunul creștin Ioan Brassay proprietar în Căcărâu, de prezent locuitor în Vasoia, împreună cu soția sa st. Doamna Ileana Novac a binevoit a dărui pe seama s. noastre bisericești din Vasoia 2 icoane mari: icoanele împărătești, artistic lucrate, în preț de 130 cor. Maria Baltean din Bărzava asemenea o măsurită frumos lucrată de ea însăși în preț de 10 cor. D-zeu să le răplătească!

Cronică bibliografică.

Transilvania pe Aprilie Iunie. Cuprinsul: † Alexandru de Mocsonyi. Oct. C. Tâslăuanu: Muzeul „Asociațiunii”. Iosif Popovici: Eufonul. Romul Simu: Situația noastră economică și mijloacele pentru îndreptarea ei. B. Densușianu: Densușiu. Oct. C. Tâslăuanu: Oameni și fapte: Ioan Axentie Severu. Basiliu Bașota Moțiu Dimbul. Dr. I. Lupaș: Documente istorice: Trei scrisori dela sfârșitul sec. XVIII. Dr. C. Lacea: Biblioteca veche a bisericii sf. Nicolae din Brașov. Dr. Nicolae Drăganu: Limbă și istorie. Dări de seamă: (Dr. I. Ursu.) Die auswärtige politik des Peter Rares Fürst vom Moldau. (Ion Matei.) Cronică: Iancu — în lumină străină (I. Lupaș). Bibliote-i populare (O. C. T.) Două greșeli generale și supărătoare (Axente Banciu). Abecedrul pentru analfabeți. (T.) Oct. C. Tâslăuanu: Partea oficială: Ședința a II-a a comitetului central al III-a a comitetului central al „Asociațiunii”, ținută la 2. Martie 1909. Ședința a IV-a extraordinară a comitetului central al „Asociațiunii”, ținută la 2 Aprilie 1909. Seratele literare și artistice ale „Asociațiunii”. Cărți primite gratuit pentru Biblioteca „Asociațiunii”. (Notițe bibliografice.) Ilustrațiuni: Alexandru de Mocsonyi. Satul Hordou (lângă Năsăud). Biserica lui Horia din Albac. Casă veche din Orlat. (1805.) Curte țărănească din Topârcea Casa primarului din Rodna-nouă, făcută de el însuș. Interiorul unei case de Moț din munții apuseni Interior de casă țărănească din Rodna-nouă. Furcă de tors din Tilișca. Port din poiana Sibiului. Port din Banat. Eufonul (Fig. 1. 2. 3.) Mausoleu (Biserica gr. cat.) din Densuș. Ioan Axentie Severu (fotogr. 1891). Basiliu Bașota Moțiu Dimbul (fotogr. 1901).

Concurs.

Nr. 1259
91 șc. 1909.

Din partea Conzistorului gr. ort. român din Oradea-mare, pentru postul de catihet gr. ort. român la gimnaziul superior din Beiuș împreună cu postul de rector al internatului diecezan de acolo, se publică concurs.

Beneficial împreună cu acest post este: locuință și proviziune întreagă în internat, și 1600 unamie șase sute coroane în bani, plătiți în rate lunare anticipative.

Ceice vor recurge pentru această funcțiune, vor avea să dovedească că:

- sunt ort. români și aparțin ierarhiei mitropolitane gr. ort. rom. din Ungaria și Transilvania;
- că au testimoniu de maturitate și calificațiune pentru parohii de clasa I.;
- că în serviciile anterioare au dovedit sârguință și purtare bună.
- că este necăsătorit.

Se observă că alesul catihet-rector amăsurat prescrișelor §. 6 din Regulamentul pentru administrarea internatului are să locuiască permanent în internat.

Recursele vor fi a se prezenta la acest Conzistor, până inclusive în ziua de 14 Iunie a. c.

Oradea-mare, 28 Aprilie (11 Maiu) 1909 din ședința Senatului școlar.

Vasilie Mangra m. p.
vicar episcopesc.

—□— gr. 1—3

Pe baza încuviințării Ven. Conz. Nr. 2441/909 se scrie concurs pe parohia de cl. III Neagra cu termen de 30 zile dela prima publicare pe lângă următoarele emolumente:

- 1/2 sesie pământ;
2. Birul dela 70 case 10 hl. cucuruz sfârmat;
3. stolele uzitate;
4. Întregirea dela stat 640 cor. 52 fileri respective 1440 cor. 52 fileri conform calificațiunii celui ales.

Recurenții sunt avizați, a-și înainta recursesele adjustate regulamentar și adresate comitetului parohial din Neagra la oficiul protopresbiteral din Buteni (Buttyin) în termenul indicat având până atunci a se prezenta într-o Duminecă ori sârbătoare în sf. biserică spre a-și arăta dexteritatea în oratorie și rituale

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: Traian I. Magier protoprezbiter.

—□— gr. 1—3

Pe baza încuviințării Ven. Conz. Nr. 2441/909 se scrie concurs pe parohia de cl. III Căcărâu, cu termen de 30 zile dela prima publicare pe lângă următoarele emolumente:

1. Un pătrar pământ parohial.
2. Un intravilan.
3. Stolele uzitate.
4. Birul obicinuit.
5. Întregirea dela stat 776 cor. 24 fileri respective 1566 cor. 24 fileri conform calificațiunii celui ales.

Darea după pământ și cvinvenalul le solvește preotul. Alesul e deobligat fără altă remunerațiune a catehiza la școala confesională.

Doritorii de a recurge la aceasta parohie, au să-și înainteze recursesele, instruite regulamentar și adresate comitetului parohial din Căcărâu la oficiul protopopesc din Buteni (Buttyin) în timpul indicat, având a se

prezenta în vre-o Duminecă ori sârbătoare în sf. biserică — cu stricta observare a §-lui 20 din Regulamentul pentru parohii, spre a-și arăta dexteritatea în oratorie și rituale.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: Traian I. Magier protopresbiter.
—□— gr. 1—3

În urma dispozițiunilor Ven. Consistor de Nr. 1832/909 prin aceasta să scrie concurs din oficiu pentru îndeplinirea stațiunii învățătorești-cantorale din Crocna cu termen de 30 zile dela prima publicare în „Biserica și Școala“

Emolumentele sunt: 1. Salar în bani gata 357 cor. 64 fil. 2. În naturale 12 htl. grâu și 12 htl. cucuruz prețuite în 276 cor. 3. Lemne focali pentru învățător numai 10 stângeni în valoare de 240 cor. 4. 10 jugheri 1400 □. pământ arător și fânaț de după care dările publice va avea să le solvească învățătorul. 5. Spese de conferință inv. 20 cor. 6. Scripturistica inv. 6 cor. 7. Pentru cantorat 10 cor. 8. Cortel cu grădina 600 □ stângeni grajd, colnă, cocină pentru porci. De încălzitul salei de învățământ să va îngriji comuna.

Alegândul va avea să îndeplinească și să conducă cântările bis. și a instrua pe școlari. în cântările rituale deci vor fi preferiți cari pot dovedi că sunt în stare a înființa și conduce cor bisericesc.

Doritorii de a ocupa acest post să avizează ca recursesele lor instruite cu toate documentele prescrișe în „Regulament“, și adresate comitetului parohial din Crocna să le trimită oficiului protoprezbiterului în Nagyhalomgy. Totodată sunt poștiți a se prezenta în termen regulamentar în sf. biserică din Crocna spre a-și arăta dexteritatea în cant și tipic făcându-se cunoscut poporului.

Hălmagiu la 18 April (1 Maiu) 1909.

Cornel Lazar,
protoprezv. insp. școlar.

—□— 3—3

Licitațiune minuendă.

Pe baza încuviințării Venerabilului Consistoriu gr. ort. rom. eparhial orădan cu dattul 17/30 Aprilie 1909, Nr. 1060 epit., se publică licitațiune minuendă pentru edificarea din nou a sf. biserici din comuna Ucuriș (Ökörös, ettul Bihor) pprezbiteratul. Beliului.

Licitațiunea se va efectui la 19/31 Maiu c. adeva a 2-a zi de Rusalii în sala școalei din loc.

Conform preliminarului de spese aprobat deja prețul de exlamare e 14011 cor. 46 fileri.

Vadiul de 10% are să se depună de licitanți în bani gata, ori în hârtii de valoare acceptabile cu observarea că comuna bisericască își rezervă dreptul de a da edificarea acelui concurent, în care vâ avea mai mare încredere.

Reflectanții nu pot pretinde dela comuna bisericască nici un fel de spese ori viatic pentru participarea la licitațiune; iar planul edificării și proiectul de spese îl pot privi la oficiul parohial din loc.

Ucuriș la 26 Aprilie (9 Maiu) 1909.

Comitetul parohial.

—□— 2—3